

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 21. januarija 1880.

Obseg: Gozdno varstvo, kje si? — Koliko zemljiškega davka plačujejo dosihmal dežele avstrijske. — Gospodarske skušnje. — Za domače potrebe kaj. — Gospodarske novice. — Kaj pomeni beseda „konservativec“? — Doneski k slovanski mitologiji. (Konec.) — O ruskih ženskih gimnazijah. — Pisma iz Ogerske. — Književstvo slovansko. — Novi slovanski časniki. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Gozdno varstvo, kje si?

Glas iz močvirja.

Močni valovi motne vode dirjajo v divjem teku proti ravnini, nesoči s koreninami podkopano drevje, katero se z valečim kamenjem gromadi, kolikor bliže seliščem dohaja.

Posestnik po dovršenem dnevnem poslu mirno počiva, kar ga divji šum, vpitje vaščanov in rujovenje živine prebudi. Voda je v vas pridrla in žuga pohišje spodkopati ter ljudi z imovino odnesti.

Komaj je pa hrum tukaj nekoliko potihnil, uže v bližnji vasi na pomoč kličejo, — voda se slednjič po vsi ravnini razlije.

Gotovo se je oblak vtrgal, — ne, ne — po gorovji nakopičeni sneg je južni veter nenavadno hitro raztopil. Poglejte! od mnogih strani zasmehovana stoletna „pratička“ vendar le pravo trdi, prerokovaje letošnjemu letu hrad mraz in povodnji, ker planet Merkur proti solncu stavi rogé.

Res, huda se kmetovalcu godí, ki prebiva pri ustji scotesk in v taci krajih, kjer se gorovske vode družijo, — tako govore mestjani, ki z mostú divjo dirko z raznimi tvarinami namešanih vodá občudujejo.

In kaj se mota tam med plavajočim orodjem? — jee mar skrinja, v kateri močvirja zakladi plavajo? — nee, zibelka je! Kje pa je ubogo dete? — ubogi kmet! A, kaj se pa tudi seli v tako nevarne kraje, vsaj ima prprostora po hribih dosti, pa tudi močvirca ne bi lahko povodenj zadela, ko bi vedno vodnih rōvov ne kopal, ter mahú ne požigal in s smrdečim dimom nas meščanov ne nadlegoval, — zavrne ga drug vsegavedoč mož s peresom za ušesom.

Tako in enako modrovaje razkropí se množica meščanov k navadnemu vsakdanjemu delu, med tem, ko se voda skoz mostove pení prekncevaje se čez mlinske jezove in robato skalovje — proti Savi.

Poplavljeni kmetovalec pa išče po polji begajočo živivino in raznešeno mu orodje. Dete je rešeno, naj uže zibel išče bolj srečne porodnice, kjer koli hoče!

Blagostanje je za mnogo let uničeno! Voda je odnesla rodovito prst, katera bi rod za rodom se z živžem oskrbovala, zasula pa lepe travnike s peskom in kamenjem, — gojzd preko krimskih reber posnela je divja sila — sivo-skalnata gola tla zaznamu-

jejo zdaj prostor, kjer so poprej na gosto nasejane šibke hōje rastle.

Velika plodna ravnina, katera morala bi biti ponos glavnemu mestu, je z vodo čez in čez zalita, — zato se osupnjen ozira kmetovalec proti kraju, od katerega bi pomoči pričakovati bilo.

Abotna je misel tistih mož, ki trdijo, da je napačno gospodarstvo tega krivo, da se močvirska ravnina tako pogosto zaliva. Močvirska tla se krčijo, naj se požigajo ali ne, da se le obdelujejo, kajti šota je iz rastlin sestavljena zemeljska plast. Ako se svet obdelovati hoče, mora zemeljska plast, v kateri rastline živeža iščejo, po mōči z zračnim kiselcem v dotiko priti, in kolikor bolj, tem bolj pripravna je prst za rastlinsko življenje. Šotna plast, po rovih osušena, toraj gori in se znižuje, če tudi dima ni videti in gorkote ni čutiti, isto tako, kakor posekano drevo segnjije, da slednjič le njega pepelnati deli ostanejo. Prav tako se godí s šoto. Kdor trdi, da se dadó šotna tla umno obdelovati brez zniževanja njenega površja, tak uči kravo s svedrom dreti.

V močvirski vodi lesketá se nespamet, ki je prozročila, da voda pokončuje žetve morda na več nego sto let. Iz hribskih reber odnešena gozdna prst ne nadomesti eno stoletje umnega gozdarstva, njive prej pokrite z ugnjeno plastjo ostale bodo puste, če jih kmetovalec še tako pridno udeluje.

Motna voda, ki v mestu skorej nobenega ne uznemirja, ropa z blatom plodnost zemlji, in ako se temu kmalu v okom ne pride, mora se k nam Kras preseliti, — Kras, katerega prednje straže uže oko z ljubljanskega grada zaugleda na Krimu in na graškem gorovji. Niso le gole pečine, ki grozé narodnemu blagostanju, začetki krasa!

Padla je zadnja hōja iz roba Mokerca, katera je daleč na okrog spričevala, kakošni velikani so bili nekaj kinč krimskih gorá in kako močna straža proti viharju. Oni so branili, da se črni oblaki niso prehitro izpraznovali, ampak, da je pohleven dež zemljo namakal; mokrota s podnebja zaostajala je v gosti odeji pod gozdnim drevjem, polagoma se je preobila voda s hribov v podobi studencev odcejala.

Še živijo ljudje, kateri trdijo, da ne pomnijo taci viharjev in taci nalivov, kakoršni so dandanes, ko po gojzdih ni še sekira tako neusmiljeno gospodarila. Iška je tekla do meseca julija, potem se je redno vsušila, a jesenski dež jo je zopet izbudil, a voda je le naraščala po večdnevem dežji. — Tudi Gradašica se je njega dni počasi dvigovala, deževnica se je tudi po graških

hribih skozi gozdno mahovito plast precejala, ki je za-
državala nje preobilni odtok.

Drugače je zdaj! Kmet in gospod se skušata, kdo
ima bolj ostro sekuro, ki podira les, — za pogozdovanje
se pa nobeden ne zmeni. Ozri se po graških grapah
na desno, ozri se na levo, povsod gola skala! Lepi
Krim, katerega plašč bil je z mogočno hojo in bu-
kovjem tako gosto zaraščen, da solnčni žar tal dosegel
ni, kaže uže golo skalovje. Gozd, največi prijatelj po-
ljedelstva, zastavi pot viharju, brani oblaku, da se vodé
neutegoma ne iznebijo in stori, da se gorkota in mraz
prehitro ne pričneta.

Kolika dobrota je gozd, kaže nam z ostrimi črkami
letos Notranjska in Istra. Tu ni gozdov, pa tudi
kruha ne; huda suša je vse poljske pridelke posmodila,
in redko kedaj se bo kmetovalec teh krajev z dobro
letino hvaliti zamogel, kajti pregnal je posredovalca
vlage, branitelja zoper škodljive vetrove in nenavadne
izpremembe v toploti. Rad bi zdaj z matiko popravil,
pa ni mogoče, tudi ona se zastonj vdira v zemljo, divja
burja je plodno prst odnesla, a skala ni prostor za
tako orodje.

Postavo imamo, katera naj bi neusmiljeno pokon-
čevanje gozdov branila, a kakošni da so nasledki njeni,
tega zapaziti ni. — Seka se vpričo glavnega mesta,
seka se v raznih krajih dežele, gozd mora vničen biti,
suha krajina bode kmalu vsa Kranjska.

Mnogo se piše, pa tudi v resnici dela o pogozdo-
vanji Krasa, lepo, hvalevredno početje! — Tam švigajo
gozdni nadzorniki sem pa tje, mnogo novcev gotovo to
stane, toda bati se je, da bi žrtve ne bile v nobeni pri-
meri z vspehom.

Kdo ne bode grajal gasilcev, ki uže pogoreli del
vasi z naporom vse moči gasijo, ne pa da bi hiteli s
tem ogenj udušiti, da bi poslopja, katera ravno pleme
oblizuje, varovali.

Mera ob stebrih ljubljanskih mostov in ob kolu pod
Malim grabnom kaže stanje naše glavne reke Ljub-
ljanice. Bere se na njej, da prevelika voda v naglici
nastopi, da pa tudi hitro vpade na tako nizko stopinjo,
da jedva mestno nesnago odnaša. Številke na teh de-
skah kažejo velik razloček med majhno in veliko vodo,
te spričujejo, da naši gozdi umnega gospodarstva ne
poznajo, da voda, kakor z neba pade, takoj v dolino
pridere, ki trga, pere in jemlje, kar zadene. — Našo
dolino šibajo povodnji in suša, kajti neprevidni kmeto-
valec jej je z gozdom vničil zavetje proti divjemu ele-
mentu. Ozemlje, katero se v močvirsko dolino odceja,
šteje gotovo nad 10 štirjaških milj, vendar njega glavno
reko pregazi o poletnem času otrok, da le hoditi zna.

Reka Rhone na Francoskem je za časa vlade Na-
poleona III. s poplavo veliko škodo delala. Po ne-
ugodnih poročilih vznemirjeni cesar ukaže stvar preisko-
vati, da bi se vzroku na sled prišlo. V to svrhu pokli-
cani veščaki po preiskavi poročajo, da nezgode delajo
goli gozdi pri izvirih te reke. Napoleon prepové z
ostrimi ukazi brezumno sekanje drevja po onih krajih
in zaukaže vsa sredstva v to napeti, da se izsekani
gozdi zopet nasadé. Z gozdnim varstvom začele so se
nezgode manjšati in nadejati se je, da bodo v kratkem
odnehale.

Tako tudi naj bi se pri nas ravnalo, nehali naj bi
brezvspešni obhodi in poročila, delati naj bi se pri-
čelo, in če je postava neukretna, naj se prestroji. Ako
časa ne primanjkuje za naredbe, ki so narodnemu raz-
vitju in njega obstanku škodljive, zakaj bi se o tej za-
devi, ki je velikanske važnosti, delati ne pričelo?

Zaman je misliti, da bi se preobilim vodam z urav-
navanjem vodotočev v okom prišlo, dokler z gozdom
tako neumno delamo. Proč s sekuro, pa matiko v roke;

nadlegujmo plevel pa pustimo gozde, naše največe do-
brotnike, naj rastejo; z njih razvitjem se bode tudi bla-
gostanje k nam vrnilo.

V Lipah.

M. Peruzzi.

Koliko zemljiškega davka plačujejo dosihmal dezele avstrijske.

V zadnjem našem listu smo v sestavku „Zemljiški
davek pred državnim zborom“ rekli, da vse dežele naše
polovice cesarstva plačujejo nad 37 milijonov goldinarjev
davka na leto.

Naj danes našim bralcem povemo, koliko ga vsaka
dežela 1) skupaj plačuje, 2) koliko vsaka dežela po-
sebej od enega oralca in 3) koliko oralov zemlje
imajo zemljišča vsake dežele.

Dežela:	Skupni znesek njenega davka v goldinarjih	Koliko plačuje davka od enega oralca	Koliko oralov znašajo njena zemljišča
Česka	13.984.465	1.60	9,028.500
Moravska	5,355.850	1.43	3,862.900
Doljna Avstrijska	3,837.364	1.16	3,444.900
Gornja Avstrijska	2,204.035	1.16	2,084.700
Šlezka	975.495	1.13	894.500
Štajarska	2,041.626	— .57	3,901.900
Kranjska	943.530	— .57	1,735.700
Primorsko	715.655	— .55	1,388.200
Koroška	703.640	— .44	1,802.600
Solnograško	377.755	— .38	1,245.200
Galicija	4,495.539	— .35	13,640.600
Tirolska in Predarlška	1,089.111	.26	5,096.200
Bukovina	360.000	— .20	1,816.100
Dalmacija	362.490	— .17	2,223.000

Iz te sestave je razvidno, da je dežela kranjska
preobložena memo mnogih družih in zakaj da se Po-
jaci ustavljajo uravnavi zemljiškega davka.

Gospodarske skušnje.

Kako kleti očediti plesnobe.

Da zatuhle kleti, v katerih se na stenah in na tleh
nahaja plesnoba, dobro očistiš, vzemi globoko posodo,
v katero deneš 2—4 funte soli; to posodo postavi na
sredo kleti, zapri vsa okna in vrata, dobro zamaši vse
sode ter potem vlij na sol žveplene kisline (hu-
dičevega olja), in sicer na 2 funta soli 1 funt te kisline.
Ko si vse to storil, beži iz kleti. Dve uri naj ostane
klet zaprta in noben človek naj vanjo ne stopi, kajti
utegnil bi se zadušiti. Po preteku dveh ur odpri okna
in vrata, ter jih drži odprta tako dolgo, da je izginil
zadušljivi sopar. Ko je klet tako dobro prezračena bila,
omedi plesnino od sten in tal. S tem se tudi odpravi
tisti plesnjivi smrad, ki spomladi silno neugodno upliva
na mleko v kleti shranjeno, in ki tudi lahko povod
dá k plesnobi vina.

Najbolji gnoj za sadna drevesa in povrtnino.

Vzemi kad — piše „Fundgrube“ — pa jo napolni
do tretjine z ovčjim ali kozjim gnojem in z ro-
ženo strugovino; na to vlij do vrha vode. To
večkrat mešaj, čez 14 dni pa s to vodo prilivaj dreve-
som ali povrtnini, in pospešil bodeš rast.